

ANDMEKAITSE INSPEKTSIOON

ETTEKIRJUTUS-HOIATUS
isikuandmete kaitse asjas nr. 2.1.-1/23/2891-5

Ettekirjutuse tegija Andmekaitse Inspeksiooni jurist Alissa Hmelnitskaja

Ettekirjutuse tegemise aeg ja koht 10.03.2023 Tallinnas

Ettekirjutuse adressaat – isikuandmete töötleja – XXX
e-posti aadress: XXX

RESOLUTSIOON:

Isikuandmete kaitse seaduse (IKS) § 56 lõike 1, lõike 2 punkti 8, § 58 lõike 1, § 10 ning isikuandmete kaitse üldmääruse (IKÜM) artikli 58 lõike 1 punkti d ning lõike 2 punktide f ja g alusel, samuti arvestades IKÜM artikliga 6, teeb Andmekaitse Inspeksioon täitmiseks kohustusliku ettekirjutuse:

1. Lõpetada XXX poolt hallatavas Facebooki grupis „XXX“, ilma IKÜM artikkel 6 lg 1 punkti a kohase nõusolekuta teiste inimeste isikuandmete avalikustamine.

Määrab ettekirjutuse täitmise tähtajaks 24.03.2023. Ettekirjutuse täitmisest teatada hiljemalt selleks tähtajaks Andmekaitse Inspeksiooni e-postiaadressile info@aki.ee.

VAIDLUSTAMISVIIDE:

Käesoleva ettekirjutuse saab vaidlustada 30 päeva jooksul, esitades kas:

- haldusmenetluse seaduse kohase vaide Andmekaitse Inspeksioonile või
- halduskohtumenetluse seadustiku kohase kaebuse halduskohtusse (sel juhul ei saa enam samas asjas valet läbi vaadata).

Ettekirjutuse vaidlustamine ei peata selle täitmise kohustust ega täitmiseks vajalike abinõude rakendamist.

SUNNIRAHA HOIATUS:

Kui ettekirjutus on jäetud määratud tähtajaks täitmata, määrab Andmekaitse Inspeksioon ettekirjutuse adressaadile isikuandmete kaitse seaduse § 60 alusel:

Sunniraha 1 500 eurot.

Sunniraha võib määrata korduvalt – kuni ettekirjutus on täidetud. Kui adressaat ei tasu sunniraha, edastatakse see kohtutäiturile täitemenetluse alustamiseks. Sel juhul lisanduvad sunnirahale kohtutäituri tasu ja muud täitekulud.

VÄÄRTEOKARISTUSE HOIATUS:

Isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 58 lõike 2 kohase ettekirjutuse täitmata jätmise eest võidakse algetada väärteomenetlus isikuandmete kaitse seaduse § 69 tunnusel. Selle teo eest võidakse füüsilist isikut karistada rahatrahviga kuni 20 000 000 eurot ning juriidilist isikut

võidakse karistada rahatrahviga kuni 20 000 000 eurot või kuni 4 protsenti tema eelmise majandusaasta ülemaailmsest aastasest kogukäibest, olenevalt sellest, kumb summa on suurem. Väärteo kohtuväline menetleja on Andmekaitse Inspeksioon.

FAKTILISED ASJAOLUD:

Andmekaitse Inspeksiooni (AKI) menetluses on isiku kaebus seoses eraisikute võlaandmete avalikustamisega Facebooki grupis „XXX“. Seetõttu algatas AKI järelevalvemenetluse.

Järelevalvemenetluse raames tegi AKI 26.01.2023 XXX-le (edaspidi ka andmetöötleja või vastutav töötleja) ettepaneku isikuandmete kaitse asjas nr 2.1.-1/23/2891-2, mille sisu oli järgnev: „*lõpetada isikuandmeid sisalduvate postituste avalikustamine Teie poolt hallatavas Facebooki grupis „XXX“*“. Ettepanekule vastamise tähtaeg oli 10.02.2023. Ettepanekus juhtis AKI mh tähelepanu ettekirjutuse tegemise ja sunniraha määramise võimalusele ning õigusele esitada haldusmenetluse seaduse § 40 lg 1 kohaselt enne haldusakti andmist asja kohta oma arvamus ja vastuväited.

Andmetöötleja on saanud AKI ettepaneku ning 09.02.2023 avaldas soovi vestelda ametnikuga. Vestlus on toimunud 15.02.2023 telefoni teel, mille jooksul ametnik andis täiendavaid selgitusi ettepaneku kohta. Seisuga 10.03.2023 ei ole andmetöötleja AKI ettepanekut täitnud.

ANDMEKAITSE INSPEKTSIOONI PÕHJENDUSED:

IKÜM artikkel 4 punkti 1 kohaselt on isikuandmeteks igasugune teave tuvastatud või tuvastatava füüsilise isiku (andmesubjekti) kohta. Tuvastatav füüsiline isik on isik, keda saab otseselt või kaudselt tuvastada, eelkõige sellise identifitseerimistunnuse põhjal nagu nimi, isikukood, asukohateave; aga ka selle füüsilise isiku ühe või mitme füüsilise, füsioloogilise tunnuse põhjal. Seega on isikuandmeteks ka inimese nimi, kujutis ning muu teave, mis võimaldab isikut tuvastada.

Praegusel juhul on tegemist avaliku Facebooki grupiga, milles tehakse teiste inimeste isikuandmeid sisaldavaid postitusi. Teatud postituste puhul on tegemist hoiatustega ehk postituse eesmärk on hoiatada teisi inimesi, et nad väldiksid tehingute sõlmimist isikutega, kelle isikuandmeid avalikustatakse. Samas tehakse antud grupis ka neid postitusi, mille eesmärk on mõjutada võlglast ja survestada võlgnikku maksta võlgnevuse ära. Näited:

- 1) Postitus on tehtud 19.02.2023 kell 13:02. Arvutivõrgus: XXX
- 2) Postitus on tehtud 19.02.2023 kell 13:00. Arvutivõrgus: XXX
- 3) Postitus on tehtud 19.02.2023 kell 13:06. Arvutivõrgus: XXX
- 4) Postitus on tehtud 19.02.2023 kell 13:01. Arvutivõrgus: XXX
- 5) Postitus on tehtud 19.02.2023 kell 13:06. Arvutivõrgus: XXX
- 6) Jt

IKÜM artikkel 4 punkti 2 kohaselt on isikuandmete töötlemiseks isikuandmete või nende kogumitega tehtav automatiseeritud või automatiseerimata toiming või toimingute kogum, sh nende levitamine või muul moel kättesaadavaks tegemise teel avalikustamine.

IKÜM artikkel 4 punkt 7 sätestab, et vastutavaks töötlejaks on füüsiline või juriidiline isik, avaliku sektori asutus, amet või muu organ, kes üksi või koos teistega määrab kindlaks isikuandmete töötlemise eesmärgid ja vahendid. Facebook on määranud, et grupi administraatoril (ehk andmetöötlejal) on Facebooki grupile juurdepääs täieliku kontrolliga. See tähendab, et andmetöötleja saab muuta grupi nime või selle privaatsussätteid, saab

kustutada postitusi ja selle kohta kirjutatud kommentaare.¹ Sellest tuleneb, et vaidlusaluse Facebooki grupi administraatorina on andmetöötlejal võimalus muuta antud grupi nime ning kustutada grupis tehtud postitusi ja selle kohta tehtud kommentaare.

Lisaks on andmetöötleja administraatorina määranud selle grupi nimeks „XXX“ ning on teinud selle grupi avalikuks, millega on selgelt grupis toimuvat diskussiooni suunanud (loonud grupi eesmärgiga, et kasutajad saaksid teha konkreetsetel teemadel postitusi) ning tänu sellele, et andmetöötleja tegi grupi avalikuks avalikustatakse seal isikuandmeid piiramatult kõikidele.

Eeltoodut arvesse võttes leiab AKI, et andmetöötleja on IKÜM artikli 4 punkti 7 kohaselt vastutav töötleja, kuna määrab kindlaks isikuandmete töötlemise eesmärgid (grupi nimi, reeglid) ja vahendid (sotsiaalmeedia platvormi valik, avalik grupp). Andmetöötleja kui grupi administraator, vastutab selle eest, et andmete avalikustamine oleks seaduslik².

Isikuandmete töötlemise põhimõtted on sätestatud IKÜM artiklis 5, mida peab vastutav töötleja järgima, sealhulgas seaduslikkuse põhimõte. Isikuandmete töötlemine on seaduslik, kui see vastab ühele IKÜM artiklis 6 toodud õiguslikule alusele (nõusolek, lepingu täitmine, juriidiline kohustus, eluliste huvide kaitsmine, avalikes huvides oleva ülesande täitmiseks või avaliku võimu teostamiseks, õigustatud huvi).

1. IKÜM artikkel 6 lg 1 punkt a

IKÜM artikkel 6 lg 1 punkt a sätestab, et isikuandmete töötlemine on seaduslik ainult juhul, kui andmesubjekt on andnud nõusoleku töödelda oma isikuandmeid ühel või mitmel konkreetsel eesmärgil.

IKÜM artikli 4 punktis 11 on nõusolek määratletud kui „vabatahtlik, konkreetne, teadlik ja ühemõtteline tahteavaldus, millega andmesubjekt kas avalduse vormis või selge nõusolekut väljendava tegevusega nõustub tema kohta käivate isikuandmete töötlemisega“:

- a) Sõna „vabatahtlik“ tähendab andmesubjekti jaoks tõeliselt vaba valikut ja kontrolli. Üldjuhul on IKÜM-ga ette nähtud, et kui andmesubjektil ei ole tõelist valikuvõimalust, kui ta tunneb sundi nõustuda või kui tal tuleb nõusoleku andmata jätmise korral taluda negatiivseid tagajärgi, on nõusolek kehtetu. Kui nõusolek on osa mitteläbiräägitavatest tingimustest, ei peeta seda vabatahtlikult antuks. Seega ei käsitata nõusolekut vabatahtlikult antud nõusolekuna, kui andmesubjekt ei saa ilma kahjulike tagajärgedeta nõusoleku andmisest keelduda ega seda tagasi võtta.
- b) „Konkreetne“ tähendab, et andmesubjekti nõusolek peab olema antud „ühel või mitmel konkreetsel eesmärgil“. Vastavalt IKÜM artikli 5 lõike 1 punktile b eelneb kehtiva nõusoleku saamisele alati kavandatud töötlemise täpse, selge ja õiguspärase eesmärgi kindlaksmääramine. Konkreetse nõusoleku vajalikkus koos artikli 5 lõike 1 punkti b kohase eesmärgi piiritlemisega hoiavad ära andmete töötlemise eesmärkide järkjärgulise laienemise või hägustumise pärast seda, kui andmesubjekt on andnud andmete kogumiseks oma nõusoleku.
- c) IKÜM-ga tugevdatakse nõuet, et nõusolek peab olema teadlik. IKÜM artikli 5 alusel on üks aluspõhimõtteid läbipaistvus, mis on tihedalt seotud seaduslikkuse ja õigluse põhimõttega. Teabe andmine andmesubjektidele enne nende nõusoleku saamist on oluline, et võimaldada andmesubjektidel teha teadlik otsus, aru saada sellest, millega nad nõustuvad, ja näiteks kasutada oma õigust nõusolek tagasi võtta.

¹ Facebooki abikeskus: https://www.facebook.com/help/901690736606156;https://www.facebook.com/help/289207354498410?helpref=faq_content

² Sarnaselt on Euroopa Kohus jõudnud lahendis C-210/16 järeldusele, et Facebook'i lehe haldaja on vastutav töötleja direktiivi 95/46 artikli 2 punkti d tähenduses.

- d) IKÜM-s on selgelt öeldud, et nõusolekuks on vaja andmesubjekti avaldust või nõusolekut väljendavat selget tegevust, mis tähendab, et see peab alati olema antud aktiivsete sammude astumise või kinnituse esitamise teel. Peab olema ilmne, et andmesubjekt on nõustunud konkreetse töötlemisega. Andmesubjekti vaikimist või tegevusetust ning pelgalt teenuse kasutamise jätkamist ei saa pidada aktiivseks valiku tegemiseks.

Lisaks vastutav töötleja peab silmas pidama, et nõusoleku tõendamise kohustus lasub just temal.

Eeltoodust tulenevalt ei saa vastutav töötleja tugineda IKÜM artikkel 6 lg 1 punktile a, kuna ei ole AKI-le edastanud tõendit, et isikuandmete avalikustamine toimub andmesubjekti nõusolekul ning et nõusolek on kehtiv vastavalt IKÜM artikli 4 punktis 11 sätestatud nõuetele.

2. IKÜM artikkel 6 lg 1 p f

IKÜM artikkel 6 lg 1 punkti f ehk õigustatud huvi alusel isikuandmete töötlemiseks peab andmetöötleja olema veendunud, et isikuandmete töötlemise eesmärk on kaalukam kui andmesubjekti õigused ja vabadused ning IKÜM artiklite 21 (õigus esitada vastuväiteid) ja 17 (õigus andmete kustutamisele) alusel tuleb isikuandmete töötlemine lõpetada, kui andmetöötleja ei suuda tõendada, et töödeldakse mõjuval õiguspärasel põhjusel, mis kaalub üles andmesubjekti huvid, õigused ja vabadused.

Õigustatud huvi alusel isikuandmete töötlemisele peab eelnema andmetöötleja poolt läbiviidud analüüs andmetöötleja ja kolmandate isikute õigustatud huvi ja kaalukuse osas, andmesubjekti õiguste ja huvide ja nende kaalukuse analüüs ning seejärel kaalumise andmetöötleja ja andmesubjekti huvide vahel.³

AKI on seiskohal, et pelgalt avalikuse hoiatamise eesmärgi isikuandmete töötlemine ei ole õigustatud huvi alusel õiguspärane. Lisaks ei ole vastutav töötleja esitanud AKI-le õigustatud huvi analüüsi.

3. IKS § 10

Lisaks eelneval mainitud IKÜM artiklis 6 toodud õiguslikele alustele on võimalik võlgnike andmete avalikustamiseks tugineda IKS §-le 10, mis näeb ette, et võlasuhte rikkumisega seotud isikuandmete avaldamine kolmandale isikule ja edastatud andmete töötlemine kolmanda isiku poolt on lubatud andmesubjekti krediitvõimelisuse hindamise või muul samasugusel eesmärgil ning üksnes juhul, kui täidetud on kõik kolm tingimust:

- 1) andmetöötleja on kontrollinud, et andmete edastamiseks on õiguslik alus;
- 2) andmetöötleja on kontrollinud andmete õigsust;
- 3) andmeedastus on registreeritud (säilitades teavet, kellele ja mida edastati).

Antud juhul on AKI hinnangul täitmata eeldus, et vastutav töötleja oleks kontrollinud õiguslikku alust isikuandmete edastamiseks. Vastutav töötleja on aga avalikustanud võlaandmed piiramatule avalikkusele nähtavana, mis tähendab, et vastutav töötleja ei saa kontrollida, kes andmeid näevad ega seega ka kontrollida, kas andmete saajal on olemas õiguslik alus.

Lisaks IKS § 10 lg 2 punkti 3 kohaselt ei ole isiku võlaandmete töötlemine (sh Facebookis)

³ AKI Õigustatud huvi juhend, lk 6. Kättesaadav arvutivõrgus: https://www.aki.ee/sites/default/files/dokumendid/õigustatud_huvi_juhend_aki_26.05.2020.pdf

lubatud, kui see kahjustaks ülemäära andmesubjekti õigusi ja vabadusi. Seega tuleb andmetöötlejal just iga konkreetse juhtumi asjaolude pinnalt hinnata, kas õigus andmete töötlemisele kaalub üles isiku eraelu puutumatusele põhjustatava riive või mitte.

AKI on seisukohal, et praegusel juhul erinevate inimeste isikuandmete avalikustamine on suuremahuline, kuna teostatakse interneti (sh Facebooki) kaudu. Internetis andmete avalikustamine suurendab inimeste haavatavust, kuna antud keskkond on kohati kontrollimatu ning ei ole võimalik tuvastada, kes on isikuandmetega seotud teabe saanud ja mida teeb selle teabega edasi.

Seega ei ole IKS § 10 alusel isikuandmete avalikustamise eeldused täidetud.

4. IKS § 4

Teatud juhtudel võib mõne inimese andmete avalikustamiseks olla õigustus ajakirjanduslikul eesmärgil. IKS § 4 kohaselt võib isikuandmeid andmesubjekti nõusolekuta töödelda ajakirjanduslikul eesmärgil, eelkõige avalikustada meedias, kui selleks on avalik huvi ja see on kooskõlas ajakirjanduseetika põhimõtetega. Isikuandmete avalikustamine ei tohi ülemäära kahjustada andmesubjekti õigusi.

IKS § 4 alusel isikuandmete avalikustamiseks peavad olema täidetud kolm tingimust:

1. isikuandmete avalikustamise vastu esineb avalik huvi;
2. avalikustamine on kooskõlas [ajakirjanduseetika reeglitega](#);
3. isikuandmete avalikustamine ei tohi ülemäära kahjustada andmesubjekti õigusi.

AKI hinnangul ei ole käesoleval juhul täidetud eelkõige avaliku huvi kriteerium. Avaliku huvi olemasolu saab jaatada, kui tõstatatud teema ja avalikustatud isikuandmed aitavad kaasa debatile demokraatlikus ühiskonnas. Viimasega saaks olla tegemist näiteks juhul, kui oleks avaldatud arvamislugu nt sellest, miks Eestis Facebooki gruppides kergekäeliselt laenu võetakse ja vastupidi laenu antakse, kuid üksikute võlgnike isikuandmete avaldamine sellist diskussiooni edasiviivat jõudu ei oma.

Samuti ei ole andmetöötleja tõendanud AKI-le, et on täidetud ajakirjanduseetika koodeksi nõudeid, kuna enne võlaandmete avaldamist ei toimu andmesubjekti ärakuulamist (koodeksi p 4.2) ning talle ei anta ka vastulause esitamise võimalust (koodeksi p 5).

AKI on seisukohal, et andmetöötlusega kaasneb andmesubjektide ilmne eraelu puutumatuse riive, mis lisaks õigusliku aluse puudumisele on ka andmekoosseisu arvestades ülemäärane. Näiteks pole õigustatud avalikustada võlgniku või teiste inimeste fotosid, isiku(te)ga peetud vestluste terviklikke väljavõtteid jms.

Kuna IKS § 4 kohaldamiseks on kriteeriumid täitmata, siis ei saa IKS § 4 alusel isikuandmeid avalikustada.

AKI märgib, et maksehäirete puhul tuleb silmas pidada, et võlgnevuse esinemisel tuleb võlausaldajal võla tasumise saavutamiseks kasutada eeskätt võlaõigusseaduse §-s 101 loetletud õiguskaitsevahendeid, millest üheks on kohustuse täitmise nõudmine. Isikute maksehäireandmete avaldamine üksnes survemeetmena võla tasumise saavutamiseks ei ole lubatav.

Eeltoodut arvesse võttes on AKI seisukohal, et käesoleval juhul teiste inimeste isikuandmete avalikustamiseks ei esine ühtegi IKÜM artikkel 6 lõikes 1 nimetatud õiguslikest alustest ning andmetöötleja ei ole AKI-le tõendanud, et andmete avalikustamiseks tuleneb seaduslik alus IKS §-st 10. Isikuandmeid on töödeldud ilma

õigusliku aluseta, mistõttu tuleb vastutaval töötlejal lõpetada teiste inimeste isikuandmeid sisaldavate postituste avalikustamine Facebooki grupis „XXX“.

Vastavalt IKS § 58 lõikele 1 ning IKÜM art 58 lg 2 punktidele f ja g on inspeksioonil õigus anda korraldus isikuandmete töötlemise piiramiseks. Võttes arvesse, et konkreetsel juhul avalikustatakse füüsiliste isikute isikuandmeid ebaseaduslikult ning et vastutav töötleja ei ole täitnud AKI 26.01.2023 ettepanekut, leiab AKI, et kohustusliku ettekirjutuse tegemine antud asjas on vajalik, et lõpetada õigusrikkumine võimalikult kiiresti.

(allkirjastatud digitaalselt)

Alissa Hmelnitskaja

jurist

peadirektori volitusel